

Farvekodning i fremmedsprogsundervisningen

Ordblindevenlige noter på tavlen

Noter på tavlen i fremmedsprogsundervisningen gør det nemmere for eleverne at følge med, og samtidig kan de se, hvordan ordene staves. For ordblinde kan afkodningen af tavlenoter blive vanskeliggjort med mange noter på én gang, og det kræver derfor god struktur. Processen med at tage noter, lytte og samtidig forstå ord og sammenhænge kan for en ordblind desuden være meget udfordrende.

For at skabe endnu mere struktur og give et bedre visuelt overblik for de ordblinde - og også de andre elever - kan man farvekode sine noter.

I denne video ser man, hvordan farvekodning i tysk giver klar struktur og overblik over sammenhænge.

Farvekodning - hvordan?

Arbejdes der i fremmedsprogsundervisningen med en film eller en længere tekst, hvor der er et stort persongalleri, kan man give hver person en bestemt farve, når der skrives noter på tavlen ved f.eks. personkarakteristik.

Når der arbejdes med symbolik i en film eller en længere tekst, kan farvekodning ligeledes anvendes. Situationer eller passager beskrives med en bestemt farve og den symbolske betydning med en anden farve.

Den samme brug af farvekodning kan anvendes, når eleverne skal perspektivere fiktive situationer til en given historisk periode.

Farvekodning - hvorfor?

Læringsprocessen kan være vanskelig for ordblinde elever. Når et stof gennemgås, kan de enkelte delprocesser, f.eks. afkode tavlen, notere, lytte og forstå, være meget udfordrende. Ordblindes arbejdsstrategier er på overarbejde, og der er derfor mindre kapacitet til f.eks. fokusering og struktur (Svendsen 2020). Tydelighed og struktur er derfor en væsentlig del af ordblindevenlig undervisning, og her kan farvekodning være en væsentlig faktor. Muligheden for oplevelse af mestring øges, og motivationen styrkes. Farvekodning kan også forstås som stilladseret undervisning med lærerstyring, da underviseren identificerer det vigtigste indhold. Disse støttede situationer giver eleven mestringsoplevelser (Lützen 2021).

Ifølge Carsten Elbro kræver tilegnelse af fremmedsprog en større indsats. Desuden kræver sprogforståelse viden om afkodning, ordkendskab samt evne til at danne inferenser og inddrage baggrundsviden (Elbro 2021). Her kan farvekodning være et nyttigt didaktisk tiltag, da farvekodning giver et godt overblik over film eller længere tekster, da eleverne bedre kan se de forskellige sammenhænge.

Når hver person har sin bestemte farve, kan eleverne meget hurtigere skabe sig overblik. Det bliver nemmere for dem at finde alle noter til en bestemt person, når de skal lede efter en bestemt farve. De danner måske indre forestillingsbilleder (Brudholm 2014), når de ser bestemte farver.

Bevæger vi os på højere taksonomiske niveauer, kan farvekodning også anvendes, f.eks. ved symbolik i en film eller en længere tekst. Anvendes én bestemt farve til at angive et nedslag i en film eller tekst og den symbolske betydning med en anden farve, så bliver det meget tydeligere for

eleverne, hvad der er hvad. Når de på et senere tidspunkt, f.eks. ved eksamenslæsning, skal læse deres noter igennem igen, kan de ved hjælp af farverne hurtigt skabe sig et overblik. Det samme gælder, når nedslagene skal perspektiveres til en historisk periode. Der skabes overblik, når der anvendes farvekodning. Dette gør det alt andet lige nemmere for eleverne at perspektivere.

Det er i det hele taget nemmere for elever at skrive noter, når de bliver hjulpet af underviseren via noter på tavlen. Når underviseren skriver noter på tavlen og læser dem op samtidigt, modelleres elevernes noteskrivning, og eleverne oplever at blive stilladseret i deres læreproces. Det er uundværligt i fremmedsprogsundervisningen. Efterfølgende er det også nemmere for eleverne at forstå noterne og diverse sammenhænge, og de har en god struktur i deres egne noter.

Når elever stilladseres på denne måde giver det tryghed i læreprocessen og ikke mindst lige vilkår.

Overblik over noter og sammenhænge skal heller ikke underkendes i forhold til elevernes mundtlighed. Ordblinde kan have udfordringer med at forstå og huske det, de læser, hvilket ofte vanskeliggør deres evne til at formidle og udtrykke faglige problemstillinger mundtligt (Justesen 2010). Her kan trygheden i gode overskuelige farvekodede noter være en hjælp i fremmedsprog, så eleverne dermed får mod på at udtrykke sig mundtligt på sproget.

Helle Bundgaard Svendsen skriver ligeledes i bogen *Undervisning af ordblinde i alle fag om vigtigheden i, at de ordblinde elever får en faglig stemme, og at de i fremmedsprogsundervisningen har ekstra behov for stilladsering* (Svendsen 2020).

Potentiale ved farvekodning:

I videoen udtaler både en ordblind og en ikke-ordblind sig om farvekodning. Ifølge elevernes egne udsagn virker farvekodning rigtig godt - både for ordblinde og ikke-ordblinde. Det giver sikkerhed for gode noter, når underviseren skriver på tavlen, for *"de bliver ikke altid lige så gode, hvis man selv laver dem"*. Udtalelser fra andre elever i den pågældende klasse viste, at langt hovedparten blev hjulpet af farvekodede noter, og derved er der skabt en inkluderende praksis (Svendsen 2020) med et fællesskab i klassen om farvekodning.

Farvekodning giver tydelig struktur, overblik over personer, emner/underemner og sammenhænge i film og længere tekster. Elevernes egen farvekodning i noterne hjælper dem til et samlet overblik, og det er lettere at forstå noterne - også på et senere tidspunkt, når et emne f.eks. skal repeteres. At eleverne også selv farvekoder deres noter viser tydeligt, at farvekodning som didaktisk greb virker og kan noget.

En konsekvent brug af farvekodning giver også en form for forudsigelighed og genkendelighed med faste mønstre og strukturer, som kan lette forståelsesarbejdet (Maagerø 2009). Dette er vigtigt for ordblinde elever.

I fremmedsprogsundervisningen kan man eksperimentere med farvekodning i grammatik for at tydeliggøre sammenhænge. Visuelt vil det give eleverne et godt overblik - f.eks. i forbindelse med kasus, sætningsanalyse, diverse bøjninger og endelser.

Farvekodning vil kunne bruges i alle fag, og for mange elever - måske især ordblinde elever - er det en stor hjælp med noget visuelt - både på tavlen og på computeren.

Udfordringer ved farvekodning:

Udfordringen ved farvekodning kan for underviseren være at holde styr på alle farver. Man skal hele tiden huske på, at man ved f.eks. personkarakteristikker altid giver den samme person den samme farve. Dette kræver overblik og omtanke fra underviserens side.

Det er også værd at huske på, at nogle elever kan være farveblinde, så rød og grøn skal helst ikke skrives ved siden af hinanden. Der kan også være farver, som er svære at læse på tavlen, f.eks. orange.

Endelig kan eleverne måske blive trætte af alle de farver, så det vil være en god ide at farvekode, hvor det giver mening, og ikke konstant.

Men fordelene ved farvekodning opvejer helt klart ulemperne, og det er et meget anvendeligt ordblindevenligt didaktisk tiltag.

Kreditering

Artiklen er skrevet af Marianne Ivarsen Olesen, lektor og læsevejleder ved Gymnasiet HHX, Ringkøbing.

Delprojektet Farvekodning i fremmedsprogsundervisningen blev gennemført i efteråret 2021 og foråret 2022 på Gymnasiet HHX i Ringkøbing som en del af ordblindeprojektet *Treslået Tovværk* på Gymnasiet Skjern.

Litteratur

Brudholm, Mette, *Læseforståelse - hvorfor og hvordan?*, Akademisk Forlag, 2. udgave 2014

Elbro, Karsten, *Læsevanskeligheder*, Hans Reitzels Forlag, 2. udgave 2021

Justesen, Helle T. & Pedersen, Anne Leth, *I dysleksiens minefelt*, Rådgivnings- og støttecenteret Aarhus Universitet, 2010

Lützen, Per Heller, *Hvad er stilladsering?*, www.videnomlaesning.dk, august 2021

Maagerø, Eva & Tønnesen, Elise Seip, *At læse i alle fag*, Læsevejlederen, Klim 2009

Svendsen, Helle Bundgaard, *Undervisning af ordblinde i alle fag*, Akademisk Forlag, 2020

